

Tulevaisuuden opettajan pedagoginen osaaminen

Pedagogiset huiput 2016 Levillä

Aila Paaso

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Oamk Oy

A large orange geometric shape, resembling a stylized mountain or a large 'L' rotated 90 degrees, located in the bottom-right corner of the slide.

Tulevaisuuden...

Tulevaisuudentutkimuksesta, ennakkoinnista, hallitusohjelman ja reformin linjauksista

Tulevaisuudentutkimuksen näkökulma

Toimintaympäristön muutoksessa tarvitaan tulevaisuustietoa.

Mannermaa määrittelee tulevaisuudentutkimuksen tehtäväalueet Amaran (1981) mukaan seuraavasti: ”Tulevaisuudentutkimus pyrkii selvittämään, mikä tulevaisuudessa on mahdollista, todennäköistä ja toivottavaa olettaen samalla, että tulevaisuus *ei ole ennalta määrätty* ja *että siihen voidaan vaikuttaa* (Mannermaa 1991, 44.)

Inayatullahin (1990) mukaan tulevaisuudentutkimuksessa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa taustalla vaikuttavat ennakoiva, kulttuurinen ja kriittinen lähestymistapa.

Hän pyrkii tasa-arvoisen ja oikeudenmukaisen tulevaisuuden tekemiseen sekä ihmisten osallistumiseen ja aktivoimiseen.

Tulevaisuuden tutkimus

Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto

<http://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/Sivut/home.aspx>

Tulevaisuudentutkimuksen verkostoakatemia on

valtakunnallinen yliopistojen tulevaisuudentutkimuksen opetus- ja tutkimusverkosto. <http://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/tva/Sivut/home.aspx>

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta

<http://web.eduskunta.fi/Resource.phx/valiokunnat/valiokuntatuv01/index.htm>

Tulevaisuuden tutkimus seura ry: <http://www.tutuseura.fi/>

Ennakoinnin määrittelyä

Ennakointi

- Tulevaisuuden kuvaaminen
- Tulevaisuutta koskevan tiedon tuottaminen ja analysointi

Osaamistarpeiden ennakointi

- laadullista ennakointia
- tuottaa tietoja: tulevaisuuden osaamistarpeista, osaamisen painopisteiden muutoksista, työelämän uusista osaamisalueista, osaamiskuvaukset

Koulutustarpeiden ennakointi määrällistä ennakointia

Ennakointitiedon tuottajatahot ja toimijaverkostot

Valtakunnalliset ja alueelliset hallintoviranomaiset

- Valtioneuvosto
- Opetus- ja kulttuuriministeriö
- Opetushallitus
- Työ- ja elinkeinoministeriö
- Sosiaali- ja terveysministeriö
- Aluehallintovirasto
- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Maakuntaliitot

Koulutusorganisaatiot

- Opettajankoulutusorganisaatiot
- Ammatillisen ja aikuiskoulutuksen järjestäjät
- Opetushenkilöstö
- Opiskelijat

Yritykset ja työorganisaatiot

- Yrittäjät, johtajat
- Työntekijät
- Työelämänedustajat tutkintotoimikunnissa

Järjestöt

- Työnantaja- ja työntekijäjärjestöt
- Opetusalan ammattijärjestö
- Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry
- Opiskelijajärjestöt

Ennakoiva osaamisyhteisö Kehittyvä ammatillinen opettajuus

Ammatillisen koulutuksen ja aikuiskoulutuksen henkilöstön osaamistarpeiden ennakointihanke

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Undervisnings-
och kultur-
ministeriet

OULUN SEUDUN
AMMATTIKORKEAKOULU

Tutkimusaineisto osaamisilmiöiden ja tulevaisuuden osaamisen kartoituksesta

- Ammatillisen opettajan tulevaisuuden osaamisen ennakointi, e-Delfoi, barometri, vuosina 2010-2013 Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa, kohderyhmänä ammattikoulutuksen eri alojen opettajat ja asiantuntijat, jotka ottivat kantaa tulevaisuusväittämiin (N=43). (Paaso, Korento & Kotimäki 2013.)
- Ammatillisten opettajien osaamista ennakoiva **osaamisbarometri**
 - osaamisbarometrissa mukana laaja-alainen asiantuntijapaneeli
 - pohdittavana n. 23 tulevaisuusväittämää eli teesiä
 - Kuinka toivottava ja todennäköinen teesin toteutuminen on vuonna 2020?
 - Teesit rakennettu keskustelua herättäviksi

Opettajan työaika määräytyy opiskelija- ja työelämlähtöisesti

Teesin selite:

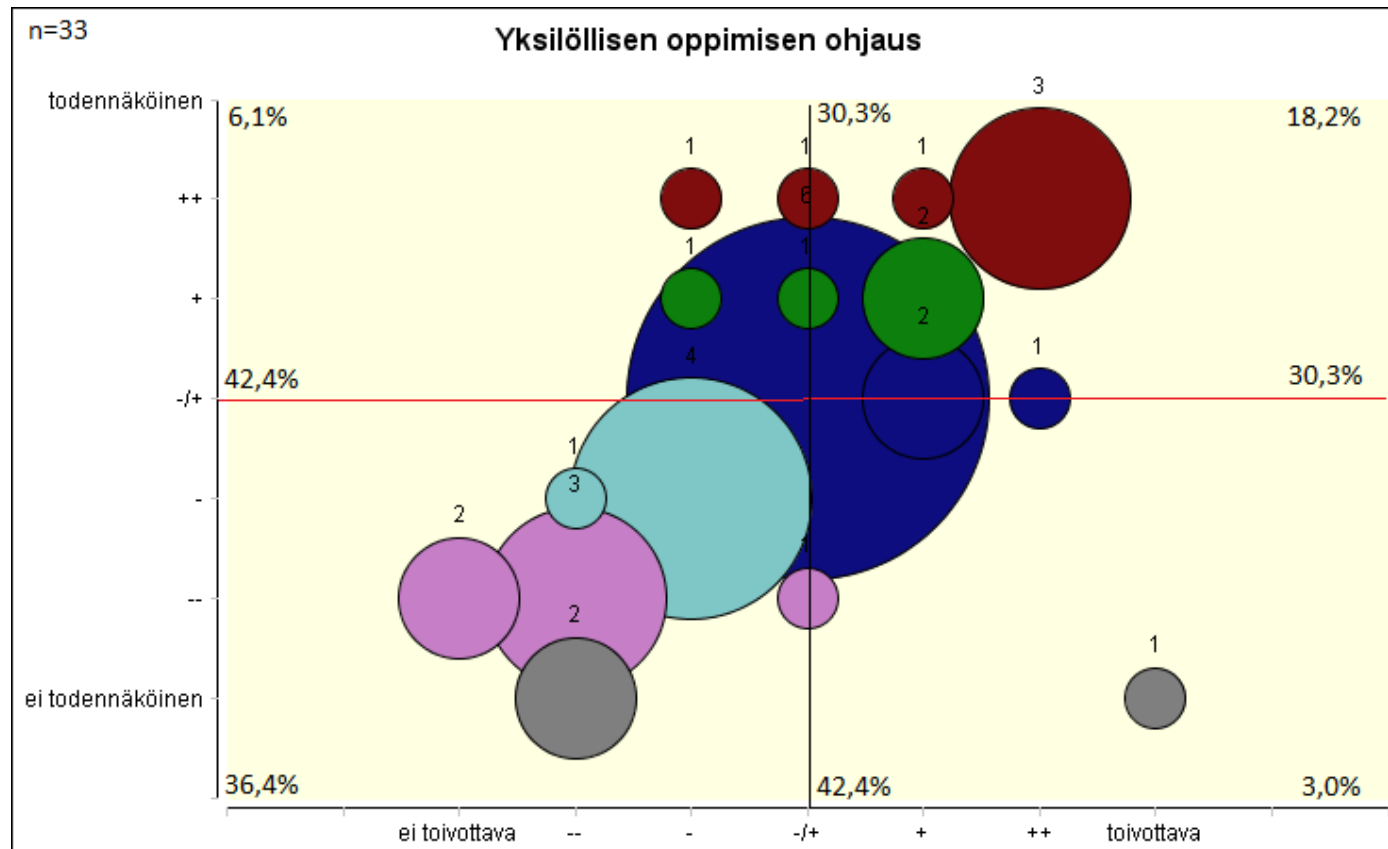
Kaikki ammatilliset opettajat ovat kokonaistyöajassa, jolloin opetus voi ajoittua mihin vuorokauden tai vuodenaikaan tahansa. Opettajan työnkuvaan kuuluu opetuksen lisäksi joustavasti mm kehittämis- ja johtotehtäviä.

Opettaja on innovatiivinen yksilöllisen oppimisen ohjaaja

Opettaja räätälöi opiskelijoille yksilöllisiä oppimispolkuja hyödyntäen erilaisia oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen luomisessa hyödynnetään esim. second lifea ja simulaattoreita. Työssäoppimisyksöt siirtyvät kokonaan oppilaitoksiin somen, simulaattoreiden ja erilaisten oppimispelien avulla.

Tulevaisuuden muutostarpeisiin vastaaminen

Kansainvälinen ja EU taso

- OECD –TALIS tulokset, Cedefop
- benchlearning, vertaisarviointi, osaamisen jakaminen, liikkuvuus

Kansallisen tason muutokset

- Hallitusohjelma, koulutusjärjestelmän, ohjausjärjestelmän, rahoitusjärjestelmän muutokset
- kärkihankkeet, ammatillisen koulutuksen reformi, digitalisaatio
- Ministeriöiden välinen yhteistyö,
- Opettajankoulutus ja täydennyskoulutus
- Ammattikasvatustutkimus, työelämälähtöinen tutkimus (TKI), aikuis- ja nuorisotutkimus
- Tutkintojärjestelmän muutokset, osaamisalat, osaamisperusta
- Toimintakulttuurin muutos – Osaamisen yhteiskunta

Aluetason muutokset

- Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö, yhteistyö ja palveluverkostot, maakuntauudistus
- KuntaKesu, Kehittämiskeskustot
- AmKesu, osaamisperusteisuus, työelämälähtöisyys ja läheisyys

Tulevaisuuden muutostarpeisiin vastaaminen

Koulutuksenjärjestäjätaso, kunta ja organisaatiotaso (OPH/Pitkästä mukaillen)

Pedagoginen johtaminen:

Kehittämisen kiinnittyminen koulutuksenjärjestäjien/koulutoimen strategiaan tavoitteisiin

Osallisuus ja vuorovaikutus (opiskelijat, henkilöstö ja johto)

Täydennyskoulutus

Työyhteisön kyky toimia yhdessä

Tietoperusteisuus, tutkimukseen perustuva koulutus

Koulut toimivat oppivina yhteisöinä

Tavoitteina opiskelijoiden kasvun tukeminen

Yksilöllinen taso, työyhteisön jäsen, oppilaitosyhteisön jäsen

Kehityskeskustelut, osaaminen (em. osa-alueet), hyvinvointi ja itsenä johtaminen

Uuden pedagogiikan kehittäminen ja käyttö

Opetusmenetelmät ja luovuus

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen, koulumotivaatio ja viihtyvyys, työrauha, luovuus

Systeemiteorian merkitys

Rakenteellisen, ihmiskeskeisen, poliittisen ja kulttuurisen näkökulman mukaan organisaatiot ovat itsellisiä yksiköitä, staattisia, suljettuja rutinoituneita järjestelmiä.

Oppilaitosten toimintaympäristöt monimutkaistuu, toiminta ulkoisten muutostekijöiden paineessa korostuu. Tarvitaan uusia selitysmalleja siitä miten oppilaitokset toimivat.

- Perinteiset mallit eivät riitä tulkitsemaan dynaamisia ja kompleksisia organisaatioiden välisiä suhteita.
- Ne organisaatiot jotka eivät kykene vastaamaan ulkoiseen muutokseen tuhoutuvat
- Avointen systeemien teoria korostaa oppilaitosten ulkoisen toimintaympäristön ja ulkoisen kulttuurin tutkimista ja arviointia.
- Systeemiteoria;
 - Ludvig von Bertalanffy, Yleinen systeemiteoria 1968
 - Katz& Kahn 1966, Thompson, J. 1967
 - Bolman & Deal 2003
 - Laitila, E. 2015. Systeemiajattelun tekniikka tehostamassa arkiajattelua.

Systeemiteorian olettamukset

1. **Kokonaisvaltaisuus**; asioiden ymmärrys kokonaisuutena, osana kontekstia
2. **Hierarkisuus**; systeemit ovat suurempien osia
3. **Avoimuus, aktiivisuus**
4. **Itse-reflektiivisyys**; toiminnassa ja vuorovaikutuksessa johto ja henkilöstö
5. **Sosiaalinen konstruktivismi**; tiedot ja havainnot eivät koskaan ole objektiivisia, kun teemme havaintoja luomme samalla todellisuutta

Sipilän hallitusohjelman 2025-tavoite

Osaaminen ja koulutus

Suomi on maa, jossa tekee mieli oppia koko ajan uutta. Suomalaisten osaamis- ja koulutustaso on noussut, mikä tukee suomalaisen yhteiskunnan uudistumista ja mahdollisuuksien tasa-arvoa. Suomi on koulutuksen, osaamisen ja modernin oppimisen kärkimaa.

Hallituskauden tavoitteet:

- Oppimisympäristöjä on modernisoitu, digitalisaation ja uuden pedagogiikan mahdollisuuksia hyödynnetään oppimisessa.
- Koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten määrä on vähentynyt.
- Koulutuksen keskeyttäneiden määrä on laskenut.
- Koulutuksen ja työelämän välinen vuorovaikutus on lisääntynyt.
- Tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatu ja vaikuttavuus ovat kääntyneet nousuun.
- Koulutuksen ja tutkimuksen kansainvälisyys on lisääntynyt ja koulutusviennin esteet on purettu.

Ammatillisen koulutuksen reformi, pohdintaa ja kysymyksiä

1. Opiskelijanäkökulma

Hyvää

- Aikuisten ja nuorten koulutus, käsitteet ja käytännöt yhdistyvät ja selkiytyvät
- Osaamisperusteisuus, asiakaslähtöisyys ja työelämälähtöisyys
- Yksilölliset opintopolut

Haasteet

- Onnistuminen edellyttää opiskelijan aktiivisuutta, omatoimisuutta, työelämätaitoja, toimivaa yhteistyötä työelämän kanssa ja opettajan kesken. Haasteena on opiskelijan vertaistuen puute, nuoret opiskelijat, ohjaus työpaikoilla, kapea-alaisuus (Ehdotus koulutussopimuksen käyttöönotosta, 2016, 17-18.)

Kentän kysymyksiä:

- Miten turvataan nuorten osallisuus sekä ammatillinen kasvu ja kehittyminen?
- Miten opiskelija/opettaja "pitää hanskassa" yksilöllisesti suoritettujen tutkinnon osien muodostamaa kokonaisuutta ja millä resursseilla?
- Saavatko kaikki opiskelijat riittävästi yksilöllistä ohjausta koulutussopimusmallissa?
- Miten yhteisöllisyys, työhyvinvointi ja turvallinen oppimisympäristö toteutuu?
- Miten opintotukijärjestelmä, osaamispisteiden yhdistäminen ja Kelan käytänteet saadaan toimimaan?
- Miten maahanmuuttajien valmentava koulutus ja kielitaidon kehittyminen taataan?

Ammatillisen koulutuksen reformi, pohdintaa ja kysymyksiä

2. Työelämä

Hyvää

- Ammatillisen koulutuksen työelämälähtöisyys (työelämäläheisyys, työelämävastaavuus, työelämätietoisuus ja työelämän osaamistarpeisiin vastaaminen) on hyvä tavoite. Yksi näyttöperusteinen tapa suorittaa tutkinto selkiyttää toimintaa.

Haasteet

- Jos tutkinto suoritetaan kokonaan työpaikalla, yhden kapea-alaisen työpaikan osaaminen ei riitä koko tutkinnon suorittamiseen (vrt. mestari-kisälli). Tutkinnon tulee tuottaa laaja-alaiset perusvalmiudet alan tehtäviin ja erikoistuneempi osaaminen yhdellä alueella.

Kentän kysymyksiä:

- Onko työelämän kanssa sovittu valtakunnan tasolla, että koulutus siirtyy työpaikoille tässä laajuudessa ja aikataulussa?
- Tulisiko työpaikoista olla rekisteri siellä suoritettavista tutkinnon osista?
- Miten varmistetaan työpaikan edellytykset valvoa työssäoppimisen tavoitteita ja laatua?
- Ovatko yritykset valmiita tekemään kumppanuussopimuksia ja koulutussopimuksia tutkinnon osa kerrallaan niin, että opiskelijat vaihtuvat koko ajan, esimerkiksi kuuden viikon välein?
- Kuka ohjaa työpaikoilla ja mikä on ohjaajan ohjaus- ja arviointiosaaminen ja sitoutuminen?
- Miten työpaikan suhdannevaihtelut vaikuttavat tilanteeseen?
- Käytetäänkö opiskelijoita ilmaisena työvoimana?

3. Opettajat

Hyvää

- OKMn asettaman opettajankoulutusfoorumi, toimikausi on 2016–2018. Tehdään opettajankoulutuksen ja täydennyskoulutuksen strategiset osaamisen linjaukset. Asetettu yliopistojen ja ammatillisten opettajakorkeakoulujen yhteinen työvaliokunta ja jaostot sekä laaditaan keskeiset linjaukset ja opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen kehittämisohjelma. Ohjelma kattaa opettajien peruskoulutuksen, opettajien koulutusta koskevan tutkimuksen sekä täydennyskoulutuksen kehittämisen, kokeilut ja kehittämishankkeet.

Haasteet

- Nuorten koulutus on perustunut ryhmille laadittuihin suunnitelmiin eikä asiakaslähtöisiin yksilöllisiin polkuihin. Seurauksena opettajan työnkuvan muutos.

Kentän kysymyksiä:

- Miten otetaan huomioon uusi opettajuus, tiimiopettajuus ja opettajan kasvava merkitys ohjauksessa?
- Miten opettaja tukee, seuraa ja arvioi opiskelijan ammatillista kasvua?
- Miten opettajan työaika- ja palkkausjärjestelmät tukevat reformin toteuttamista?
- Onko kentällä pakko ottaa käyttöön opiskelijan oppimiselle epäedulliset selviytymiskeinot rahoitusleikkausten myötä? Jäävätkö reformin hyvät asiat toteutumatta?
- Miten rakennetaan opettajien koko työuran aikainen jatkumo ja opettajien täydennyskoulutuskäytänteet?
- Miten varmistetaan, että kaikilla opettajilla on tutkinnon perusteiden tuntemus ja työelämäosaamista?
- Miten moniammatillisen yhteistyö ja opiskelu- ja terveydenhuolto turvataan?
- Miten yto-opinnot järjestetään työpaikoilla?
- Miten tiimityö sekä opettajayhteisön ja työpaikkojen yhteisöllisyys toteutetaan?
- Miten työelämän kehittämis- ja palvelutehtävä toteutetaan?

Opettajan.....

Ammatillisen opettajan tulevaisuuden työn kuvasta

Osaavaa ammatillista opettajaa etsimässä

Ammatillisen koulutuksen tulevaisuuden haasteita

- Työelämän muutossuunnat ja osaamistarpeet**
- Koulutuksen ja työelämän yhteistyöverkostot**
- Oppimisympäristöjen laadunhallinta**
- Opiskelijoiden osallisuuden lisääminen ammatinoppimisessa**
- Ammatillisen opettajan työ ja koulutus**

Ammatillinen koulutusorganisaatio opettajien osaamisen mahdollistajana

- Ammatillinen koulutusorganisaatio organisaatiotutkimuksessa**
- Ihmiset koulutusorganisaation henkilöpääomana**
- Oppiva systeemi**
- Osaamisen johtaminen**

Ammatillisen opettajan ammatti- professiosta työidentiteetteihin ja tulevaisuuden osaamiseen

- Professio vai dynaaminen ammatti?**
- Ammatillisen opettajan työhön liittyvät identiteetit**
- Työssä oppiminen**
- Työn vaativuuden arviointi**
- Asiantuntijuus**
- Ammatillisen opettajan osaaminen ja osaamisalueet**

Osaava ammatillinen opettaja 2020. Tutkimus ammatillisen opettajan tulevaisuuden työkuvasta. Väitöskirja. Lapin yliopisto 2010. Aila Paaso

Osaava opettaja 2010-2020

Osaava opettaja 2010-2020 tutkimushanke Kehittämishankkeen
loppuraportti:

<http://www.eDelfoi.fi/fi/kirjasto/osaavaopettaja>

Delfoi-menetelmä ja eDelfoi verkko-ohjelma, vuosina 2007-2008, kohderyhmänä asiantuntijaverkosto, opettajat, opettajankouluttajat, opiskelijat, työelämän edustajat, oppilaitosten johdon ja henkilöstön edustajat, koulutustoimikuntien edustajat ja asiantuntijat. Kyselyn teemana näkemykset ammatillisten opettajien osaamisen nykytilasta ja tulevaisuuden osaamistarpeista; N=892.
(Paaso & Korento, 2010.)

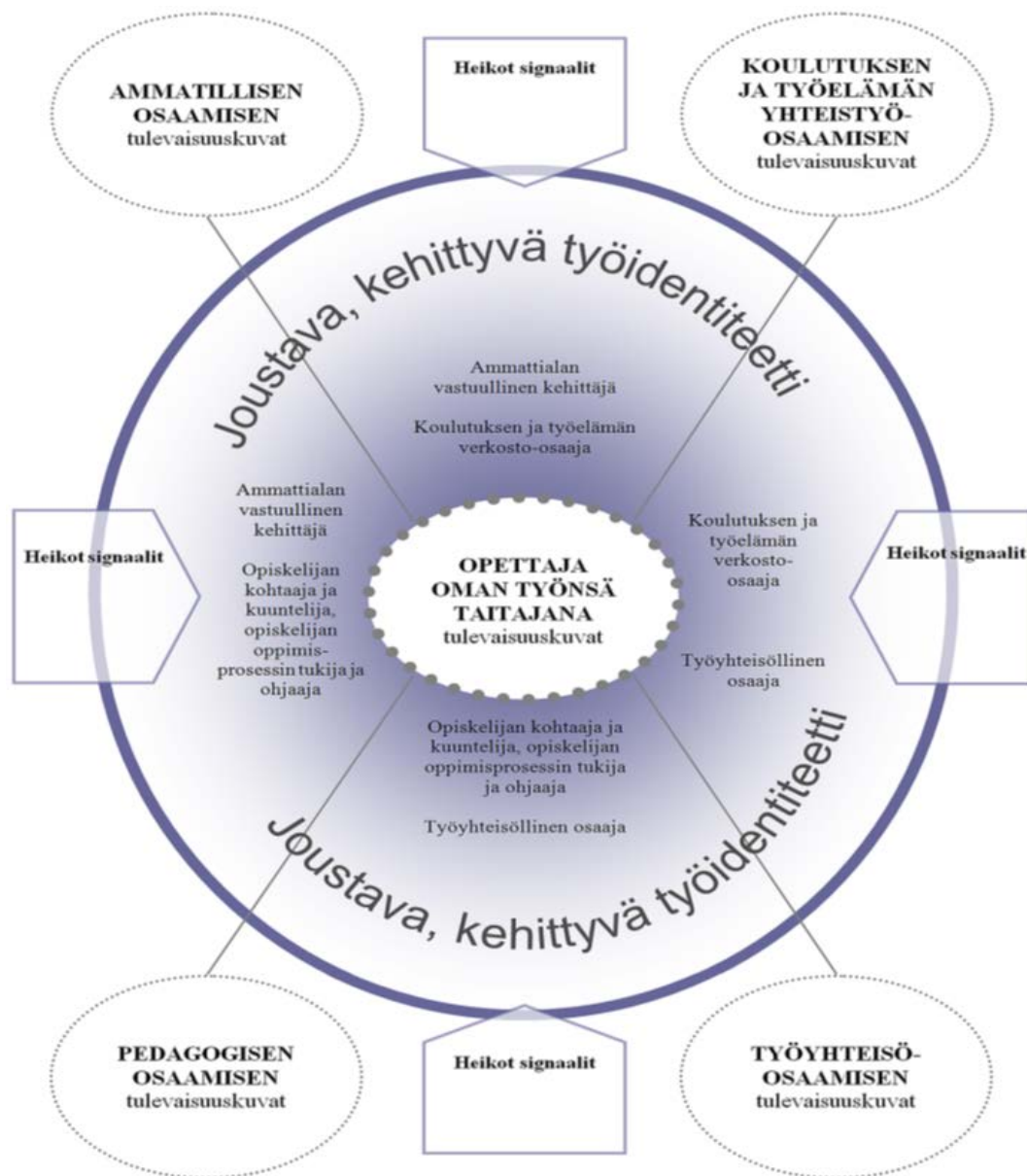
Ammatillisen opettajan tulevaisuuden työnkuva

E-Delfoi verkko-ohjelma, teemoitettu nykytilan ja tulevaisuuden kysely, heikkojen signaalien ja tulevaisuuskuvien sisällön analyysi ja tulevaisuustaulukko vuosina 2006-2010.

Kohderyhmänä asiantuntijaverkosto, opettajat, opettajankouluttajat, opiskelijat, työelämän edustajat, oppilaitosten, johdon ja henkilöstön edustajat, koulutustoimikuntien edustajat ja asiantuntijat.

Kyselyn teemana asiantuntijoiden käsitykset toisen asteen ammatillisten opettajien osaamisen tulevaisuudesta (N=256). (Paaso 2010)

Tutkimuksen tuloksena kerättyjen osaamisilmiöiden, tulevaisuuskuvien työskenaarioiden ja tulevaisuuden osaamisen kehityssuuntien pohjalta muodostettiin osaavan ammatillisen opettajan työnkuva 2020.

Ammatillisen opettajan dynaaminen tulevaisuuden työnkuva

Yksintekijästä - työyhteisölliseksi osaajaksi

Työyhteisöllisen osaajan identiteetti muotoutuu opettajan ja työyhteisön vuorovaikutuksessa. Kollegiaalisuus, työyhteisöllinen osaaminen ja vastuullinen työntekijyys **haastavat** perinteisen opettajan professionaalisen autonomian. Työyhteisöllisen osaajan identiteetissä yhdistyvät yksittäisen opettajan ja pedagogisen asiantuntijayhteisön opiskelijoiden oppimista tukevat elementit.

Työyhteisöosaajan tehtävää voidaan kuvata aineistolähtöisesti tutkimuksen työyhteisöosaamisen toivottavan tulevaisuuden tulosten perusteella seuraavasti:

- opettajat ovat mukana *suunnittelemassa koulutusorganisaation toimintaa ja sitoutuvat* synergiaa tuottavaan, palkitsevaan ja joustavaan työelämlähtöiseen oppilaitoksen toimintakulttuuriin
- opettajat ymmärtävät *kokonaisvaltaisen oppilaitoksen toimintajärjestelmän merkityksen* ja toimivat joustavasti, tarkoituksenmukaisten, opiskelijoiden oppimista tukevien prosessien mukaisesti
- opettajat ymmärtävät koulutusorganisaation *talouden hallinnan merkityksen*, sitoutuvat tavoitteisiin ja heillä on valtaa hoitaa ja vastata talousasioista omalla vastualueellaan
- moniasiantuntijuuteen perustuva opettajuus on toteutunut ja opettajat ovat yhteistyökykyisiä, kommunikaatiotaitoisia ja tiimityökykyisiä
- opettajien henkinen hyvinvointi on tasapainossa ja työkykyä ylläpitävää toimintaa ja kuntouttavia palveluja on saatavilla
- opettajilla on mahdollisuus kehittää toimintaa alueellisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti
- opettajien työaikaan on sidottu kehittämistyötä
- opettajat osallistuvat työyhteisöosaamiseen liittyvään koulutukseen ja kehittämiseen
- opettajat arvostavat omaa ja kollegansa työtä ja
- opettamista ja oppimista tukevien resurssien suhteen vallitsee tasapaino vaatimusten, odotusten ja toteutuman kesken.

Ammatillisen opettajan dynaaminen tulevaisuuden työnkuva

Työssäoppimisen ohjaajasta koulutuksen ja työelämän verkosto-osaajaksi

Koulutuksen ja työelämän verkosto-osaajan työidentiteetti muotoutuu opettajan ja työelämäneustajien vuorovaikutuksessa koulutuksen ja työelämän verkostoissa ja rajapinnoilla. Tutkimustulosten perusteella voidaan päätellä, ettei koulutusjärjestelmä ole kyennyt vastaamaan sille asetettuihin haasteisiin työelämän osaamis- ja koulutustarpeiden ennakkoinnista ja yrityselämän tarpeisiin suunnitellusta koulutuksesta. Tulokset osoittivat myös, että peräti neljäsosa ammatillisista opettajista ei toimi missään koulutuksen ja työelämän verkostoissa. Tämä on huolestuttavaa ammatillisten opettajien osaamisen ajantasaistamisen ja tulevaisuuteen näkemisen kannalta. Työelämä on jatkuvassa muutoksessa. Tuotanto-, palvelu- ja toimintatavat elävät, ja **aidoissa työelämän oppimisympäristöissä toimiminen** on keskeistä ammattikäytäntöjen oppimisen ja ammattipedagogiikan näkökulmista

Koulutuksen ja työelämän verkosto-osaajan työnkuva muotoutuu aineistolähtöisesti koulutuksen ja työelämän yhteistyöosaamisen toivottavan tulevaisuuden mukaan seuraavaksi:

- opettajilla on aitoa työelämätuntemusta ja työelämlähtöisen osaamisen ennakkointivalmiuksia
- opettajien ohjausrooli opiskelijoiden työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen järjestämisessä, aikuisopiskelijoiden yksilöllisten oppimispolkujen henkilökohtaistamisessa ja työpaikkaohjaajien ohjaamisessa on vahva
- opettajat toimivat saumattomassa yhteistyössä työelämän verkostojen ja työpaikkaohjaajien kanssa
- opettajien ja työpaikkaohjaajien vaihdot, tet-jaksot, ammatinopetus työpaikoilla, kansainvälinen yhteistyö ja taitajakisat lisäävät yhteistyötä koulutusorganisaatioiden ja työpaikkojen välillä
- opettajat vastaavat työelämän tarpeisiin, suunnittelevat ja toteuttavat yrityskohtaista, alakohtaista koulutusta ja yhteisiä projekteja työelämän kanssa.

Ammatillisen opettajan dynaaminen tulevaisuuden työnkuva

Didaktisesta osaajasta opiskelijan kohtaajaksi ja kuuntelijaksi

Opiskelijan kohtaajan ja kuuntelijan työnkuvan mukainen opettajan työidentiteetti vaatii opettajalta toisenlaista osaamista ja vuorovaikutusta kuin perinteinen ammatillisen opettajan identiteetti. Ammatillisen opettajan osaamiseen liittyy kasvatuksellisuus sekä yleisellä että ammattiin kasvattamisen tasolla. Opiskelijan kohtaajan ja kuuntelijan identiteettiin liittyy aina opiskelijan osallisuuden lisääminen ja dialoginen kohtaaminen opiskelijan kanssa. Aineiston perusteella voidaan todeta, että opettajat tiedostavat pedagogisen osaamisen kehittämisen sekä perus- ja täydennyskoulutuksen tarpeen ja merkityksen hyvin vaihtelevasti. Uhkatekijänä nähtiin myös opettajien ajan käyttäminen kasvattamiseen ammatinopetuksen sijasta. Kuvaavaa on, että tulosten mukaan opettajista peräti 56 prosenttia ilmoitti, ettei toimi missään opiskelijoiden oppimista ja elämänhallintaa tukevissa verkostoissa. Tulos kertoo ammatillisen koulutuksen ja ammattipedagogiikan suurista haasteista opiskelijoiden ammatinoppimisen edistämässä ja yksilöllisyyden huomioimisessa.

Opiskelijan kohtaajan ja kuuntelijan työnkuva muotoutuu aineistolähtöisesti pedagogisen osaamisen toivottavan tulevaisuuden mukaan seuraavaksi:

- opettajat ottavat huomioon monimuotoiset, erilaisten opiskelijoiden tarpeet
- opettajat tukevat oppijoita yksilöllisten oppimissuunnitelmien avulla
- opettajat hallitsevat pedagogisen oppimista tukevan ohjauksen erilaisissa oppimisympäristöissä
- opettajat luovat toiminnallaan turvallisen oppimisympäristön
- opettajat tukevat opiskelijaa yksilönä ryhmässä
- opettajat käyttävät oppimista edistäviä opetusmenetelmiä joustavasti erilaiset oppijat huomioiden
- opettajat ovat siirtyneet opettamisen suunnittelusta oppimisen mahdollistavaan suunnitteluun
- opettajat kehittävät pedagogista osaamistaan
- opettajat toimivat autenttisissa tilanteissa ja
- opettajat toimivat erilaisissa oppimisympäristöissä.

Ammatillisen opettajan dynaaminen tulevaisuuden työnkuva

Oman työn taitajasta oppimisprosessin tukijaksi ja ohjaajaksi

Oppimisprosessin tukijan ja ohjaajan työidentiteetti muotoutuu opettajan ja opiskelijan vuorovaikutuksessa, jossa huomioidaan opiskelijan tarpeet ja odotukset. Kehityssuunta viittaa opettajien professionaalisen autonomian murrokseen. Ammatillisen opettajan opettajakeskeinen ajattelu ja toiminta sekä etäisyys työelämästä on väistymässä oleva kehityssuunta.

Tulokset viittaavat siihen, että koulutusorganisaatioissa ei ole otettu riittävästi huomioon oppimiskäsitysten ja opetuskulttuurin muutosten vaatimuksia. Ammatillisen opettajan työn kuvan perustehtävää ei myöskään ole selkiytetty riittävästi, eikä tehtävään liittyvää ydinosaamista ole määritelty. Työn vaativuuden arvioinnin yhteydessä tehdyt tehtävän kuvaukset perustuvat opettajan professionaaliseen autonomiaan ja valtaan, eivätkä vastaa opettajan työn nykyisiä vaatimuksia yhteisöllisen verkosto-osaajan, opiskelijan kuuntelijan ja kohtaajan sekä opiskelijan oppimisprosessin tukijan osaamisesta. Tutkimustulosten ja työn vaativuuden arvioinnin tehtäväkokonaisuuksien näkökulmasta näyttäisi siltä, että opettajan ammatin työnkuva ja osaaminen suhteessa opiskelijoihin, työyhteisöön ja erilaisiin oppimisympäristöihin vaatisi syvällisempää dialogia ja selkiyttämistä. Näin voitaisiin myös vastata tutkimuksessa esiin nousseeseen haasteeseen opettajan työn palkitsevuudesta.

Oppimisprosessin tukijan ja ohjaajan työnkuva muotoutuu tutkimuksessa aineistolähtöisesti opettaja oman työnsä taitajana - osaamisen toivottavan tulevaisuuden mukaan seuraavaksi:

- opettajat ovat innostuneita opiskelijoiden oppimisen ohjaajia
- opettajilla on kulttuurien tuntemusta
- opettajat osaavat hyödyntää teknologiaa monipuolisesti
- opettajat tekevät kansainvälistä alojen ja oppilaitosten välistä yhteistyötä
- opettajat osallistuvat opettajavaihtoon
- opettajat osallistuvat kansainvälisiin projekteihin
- opettajat päivittävät osaamistaan ja osallistuvat täydennys- ja jatkokoulutuksiin
- opettajat osallistuvat ammatilliseen lisäkoulutukseen
- opettajat tiedostavat itsensä kehittämismahdollisuudet
- opettajat hyödyntävät mentoroinnin mahdollisuuksia opettajille
- opettajat ovat uusia ajatuksia ja kulttuureja edustavia osaajia
- opettajat ovat verkostoituneita osaajia ja
- opettajat ovat monialaisia osaajia.

Ammatillisen opettajan dynaaminen tulevaisuuden työnkuva

Ammattialan osaajasta vastuulliseksi alansa kehittäjäksi

Ammattialan vastuullisen kehittäjän työidentiteetin jatkuva rakentaminen on välttämätöntä, koska ammatillinen taitotieto kehittyy ja muuntuu koko ajan. Yksittäisten toimialojen osaamistarpeet laajenevat verkostojen ja verkostoissa toimijoiden osaamistarpeiksi. Ammatillisen opettajan ammattiopetuksen vastuusta osa on siirtynyt työpaikoille työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen myötä. Kehittämissuunnitelmassa 2007–2012 esitetään vaatimus perustutkintojen työelämälähtöisyyden edelleen kehittämisestä. Tutkimustulokset viittaavat ammatillisen opettajan ammatti-identiteetin ja ammattialojen kehityksen murrokseen. Opettajan ammattialan vastuullisen kehittäjän työidentiteetti muodostuu opettajan ja kouluyhteisön, työpaikkojen ja alan alueellisten ja kansainvälisten verkostojen vuorovaikutuksessa.

Ammattialan vastuullisen kehittäjän työnkuva, aineistolähtöisesti, ammatillisen osaamisen toivottavan tulevaisuuden mukaan:

- opettajalla on käytännön työkokemusta ja he hallitsevat opetettavan asia käytännössä
- opettajalla on vahva alan ammattitaito
- opettaja tekee vuoroin työtä oppilaitoksessa ja vuoroin työelämässä
- opettajat osallistuvat säännöllisin väliajoin työelämäjaksoille
- opettajat tekevät työelämälähtöisiä projekteja työelämän kanssa yhteistyössä
- opettajat osallistuvat kansainvälisiin vaihtoihin
- opettajilla on teknologiaosaamista
- opettajilla on *yrittäjyysosaamista*
- opettajat ovat asiakaspalveluhenkisiä
- opettajat osallistuvat ammatillisten aineiden lyhyt- ja pitkäkestoisiin täydennys- ja jatkokoulutuksiin
- opettajat osallistuvat alan kehittämishankkeisiin, 208
- opettajat osallistuvat uuden teknologian toteuttamishankkeisiin sekä
- opettajat osallistuvat Skills-toimintaan

Opettajaprofession muutos

Ammatillisen opettajan työnkuvan heikot signaalit ja tulevaisuudenkuvat kertovat opettajien ammatti-identiteetin murroksesta ja työnkuvan muutoksesta.

Oppilaitoksissa ei ole määritelty riittävän selkeästi opettajien ydinosaamista eikä otettu huomioon työelämän tarpeiden, oppimiskäsitysten ja oppimiskulttuurin muutosten vaatimuksia

Muuttuva toimintaympäristö haastaa ammatillisten opettajien osaamisen ennakkoinnin ja jatkuvan kehittämisen. Joustavan työnkuvan ja osaamisen jatkumon tarkastelussa tarvitaan ammattikasvatustutkimusta ja tulevaisuustietoa toimintaympäristön muutosvoimista, työelämän osaamistarpeista, opiskelijoiden osallisuudesta, opettajien ja osaamisyhteisön toiminnasta sekä teknologian pedagogisesta hyödyntämisestä.

Opettajan tulisi olla dynaaminen, verkostoissa toimiva, vuorovaikutteinen, joustava ja itseään kehittävä osaaja. Ammatillisten opettajien koko työuran aikainen kehittäminen on välttämätöntä yhteiskunnan ja työelämän muuttuessa jatkuvasti. (Paaso 2010.)

Opettajan työ on perinteisesti ollut yksinäistä opiskelijaryhmän kanssa tehtävää työtä. Työelämän muutosten ja opetussuunnitelmien perusteiden muutosten myötä opettajan työ edellyttää yhteisöllistä osaamista, yhdessä oppimista ja osaamisen määrittämistä. (Paaso 2010.)

Tulevaisuuskuvat

Tulevaisuuskuvista käyty keskustelu kertoo operatiivisen ja hallinnollisen toiminnan eriytymisestä, pedagogisen toiminnan ja opetussuunnitelmien irrallisuudesta ja strategisen suunnittelun käytäntöön viemisen ongelmista.

Oppilaitoksissa tarvitaan toimintastrategian lisäksi pedagogista strategiaa ja osaamisen johtamiseen sisältyvää pedagogista johtajuutta.

Opiskelijoiden osallisuuden lisäämiseksi ja tutkintojen loppuunsaattamiseksi ammatillisten opettajien on syytä perehtyä vallitsevien oppimiskäsitysten mukaisiin oppimisen strategioihin ja pedagogisen osaamisen kompetensseihin sekä pohtia syvällisesti ammatillisten opettajien tulevaisuudessa tarvitsemaa pedagogista osaamista.

Opiskelijan kohtaajan ja kuuntelijan työnkuva ja oppijan oppimisprosessia tukeva työidentiteetti edellyttävät toisenlaista osaamista kuin perinteinen ammatillinen opettajan identiteetti. Tarvitaan dialogista kohtaamista. Opettajan työssä korostuvat tulevaisuudessa ohjaajan ja oppimisen tukijan roolit.

Painopisteen siirtyessä yhä enemmän opettajan toimintaa korostavasta pedagogiikasta oppijälähtöisyyteen, on myös tutkimuksellinen kiinnostus oppimisympäristön piirteisiin lisääntynyt. (Uusi koulutusteknologia nähdään pedagogisten innovaatioiden mahdollistajana ja innovatiivisiin autenttisiin verkkopohjaisiin oppimisympäristöihin viejänä)

Digiosaaja, opettajan digiosaaaminen, Digiop- erikoistumiskoulutus, Pedagogiset mallit

Pedagoginen.....

Ammatin oppimista edistävistä tekijöistä,
oppimisstrategioista ja oppijan yksilöllisestä ohjauksesta

Ammattikasvatus

- Ammattikasvatus, kasvatustieteen osa-alue, jossa tutkittaviin ilmiöön vaikuttavat työelämän kehitys ja eri ammattien kehityshistoria, ammattikulttuuri ja käytännön osaaminen.
- Työelämän osaamistarpeet on aina läsnä, kun puhutaan ammattikasvatuksesta.
- Ammattikasvatustutkimus ei rajoitu kasvatustieteen ja koulujärjestelmässä tapahtuviin ilmiöihin, koska tutkimuskohteena ovat usein muun muassa koulutuksen ja työelämän suhteet
- EDELLYTTÄÄ
 - Monitieteisyyttä, Tieteiden välisyyttä Poikkitieteellisyyttä.
 - Humanistiset tieteet: kasvatustiede, psykologia, sosiologia
 - Substanssitieteet; teknologia, hoitotiede, sosiaalitieteet, ravitsemistieteet
 - Kansantalous ja yritystalous

Ammattikasvatus

- Ammattikasvatus voidaan jakaa kasvatukseen ja ammattiin liittyviin käsitteisiin.
- Kasvatukseen liittyviä käsitteitä ovat ammentikasvatus ja opettajuus ja identiteetti. Kasvatustieteen tieto-opin mukaisia käsitteitä ovat opetus ja oppiminen sekä ammatillinen kasvu
- Ammattien keskeisiä käsitteitä ovat ammatti, professio ja dynaaminen ammatti, ammatitaito, kompetenssi sekä kvalifikaatio.

Tuominen ja Wihersaari (2006)

Ammattikasvatus

Ammatti-kasvatustieteellä on soveltavaa ja käytännöllistä tiedettä

Tarkastelee ilmiöitä yhteiskunnan, yksilön ja työyhteisön näkökulmista

Ammattikasvatus

- päämääränä ammatissa tarvittavien valmiuksien hankkiminen ja kehittäminen sekä
- edellytysten luominen itsenäiselle ammatilliselle toiminnalle
- ja ammatilliselle kasvulle ja jatkuvalle kehitykselle ammatissa.

TARVITAANKO KOULUTUSTA?

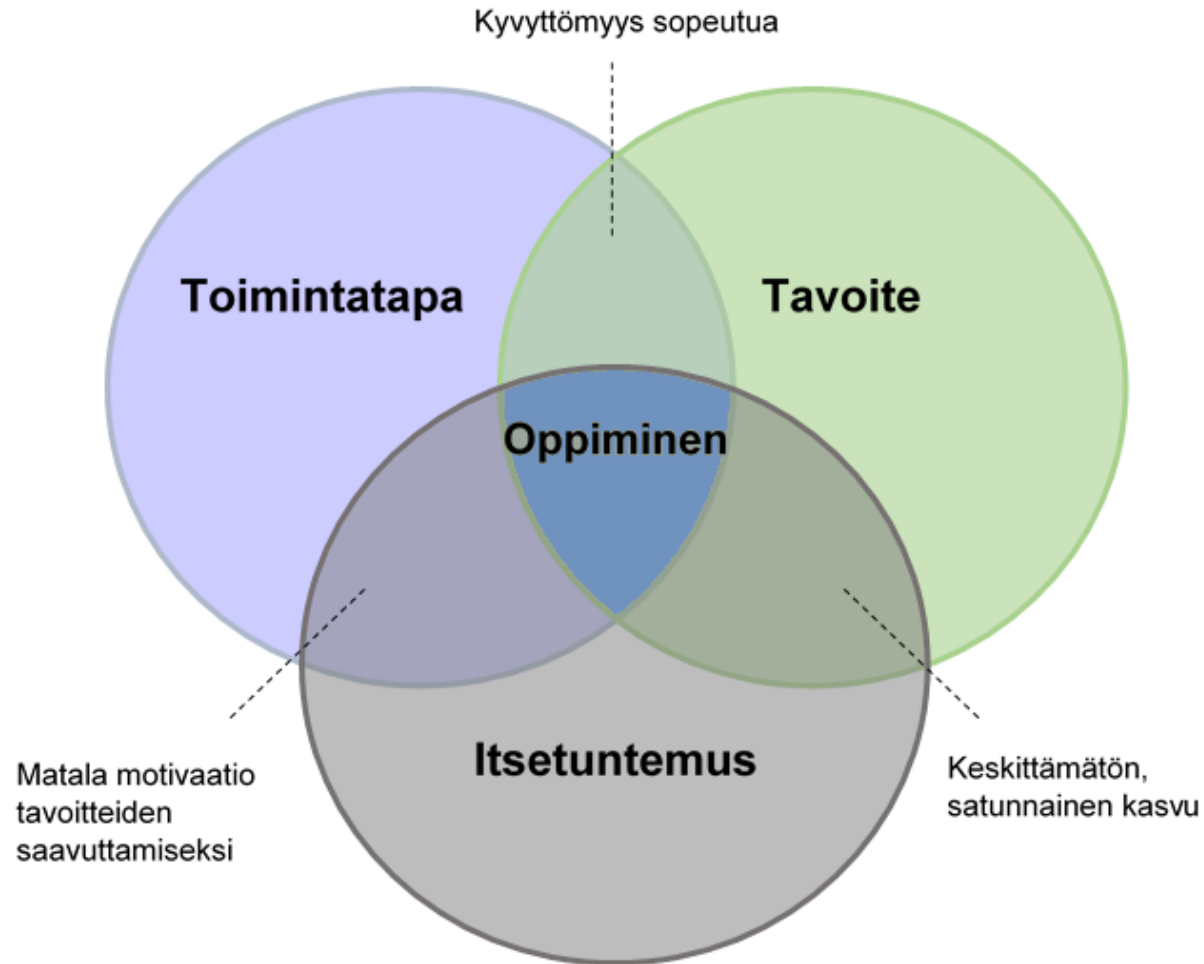
TARVITAANKO OPETTAJAA?

Ammattipedagogiikka

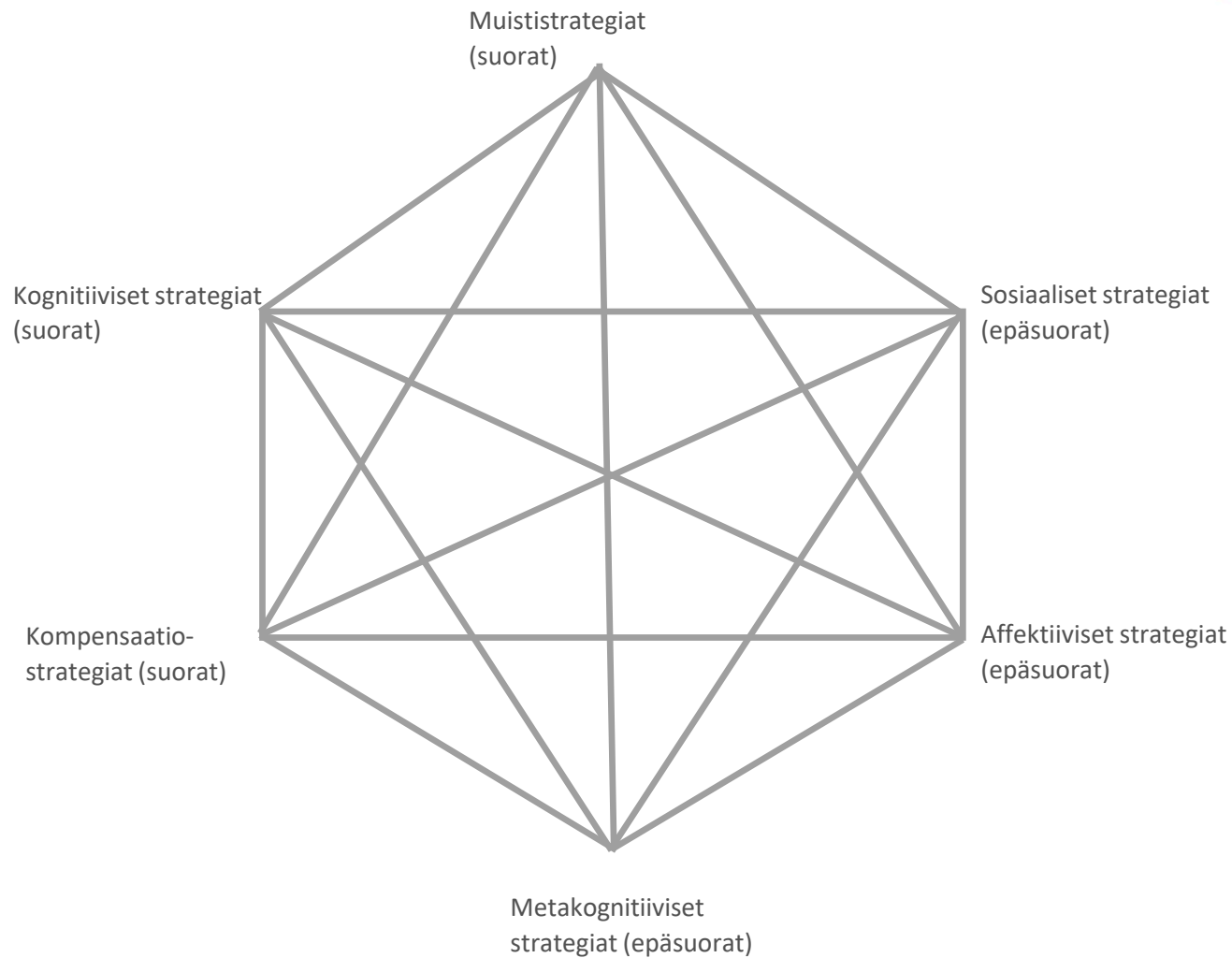
Lähtökohtana on yksilön ammatillisen kasvun ja oppimisen prosessi.

Ammatillinen kasvu ei erottele nuoria, vanhoja, ammatteja, koulutusorganisaatioita

Ammattipedagogiikka antaa työkaluja ammatillista osaamista opiskelevan ihmisen ohjaamiseen.

Oppijan itsetuntemuksen, omien tavoitteiden ja toimintatapojen eli oppimisstrategioiden suhde oppimisessa. (Nissilä 2005, Paaso 2016)

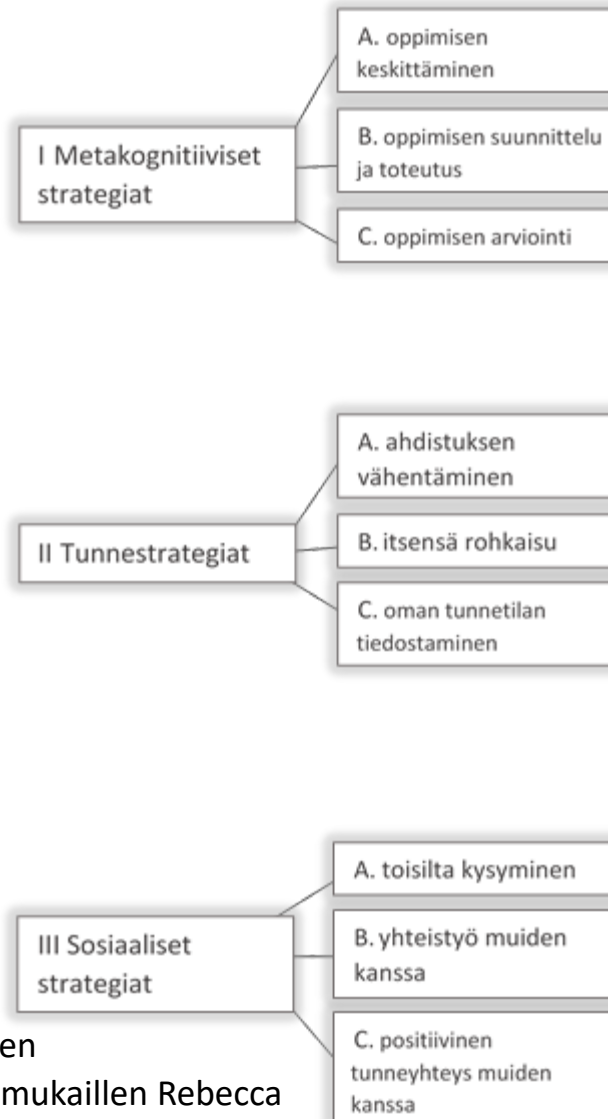

Suorien ja epäsuorien oppimisstrategioiden (toimintatapojen) väliset suhteet (Nissilä mukaillen Rebecca Oxford 1990)

Suorat strategiat

Epäsuorat strategiat

Suorien ja epäsuorien oppimisstrategioiden (toimintatapojen) väliset suhteet (Nissilä mukailen Rebecca Oxford 1990)

Oppimisprosessiin vaikuttavat kognitiiviset, affektiiviset ja konatiiviset tekijät (Ruohotie 1998)

1. Kognitiiviset rakenteet, yksilön keinot ohjata havainto-, muisti ja ajattelutoimintojaan tiedon käsittelyssä. Proseduraalinen tieto on puettu sääntöjen ja reseptien muotoon, tieto ja taito yhdistyvät. Deklaratiivinen tieto on kuin tietoverkko jossa käsitteet ja asiatiedot linkittyvät yhteen.
2. Affektiiviset rakenteet, tunne, mieliala, temperamentti, arvot, asenteet. Suhteellisen pysyvä, sisäistynyt reaktiovalmius vaikuttaa toiminnan laatuun.
3. Konatiiviset rakenteet, halu, tahto, motivaatio, odotukset, uskomukset. Prosesseja jotka auttavat yksilöä kehittymään.

Taitavat ja taitamattomat oppijat

Oppijoiden väliset erot itsesäätelyn osa-alueilla. Opettajien tulee tarjota malleja itsesäätelystä, antaa harjoitella erilaisten oppimisstrategioiden soveltamista ja antaa sellaisia tehtäviä että ne mahdollistavat monipuolisen itsesäätelyn.

Pitää olla suunnitelma siitä miten oppijoiden motivaatiosta huolehditaan. (Ruohotie 2000)

Taitavat oppijat	Taitamattomat oppijat
tavoitteet ovat haasteita, spesifejä, lähi ja välitavoitteita ja mahdollistavat edistymisen seurannan	yleisluonteiset, etäiset tavoitteet joita vaikea kontrolloida ja itsereflektoida
tehtäväorientoituneita ja etsivät oppimiskokemuksia	suoritus ja ego-orientoituneita, välttävät arviointitilanteita
uskovat omiin kykyihinsä, uskomukset luovat edellytykset oppimismotivaatiolle ja itsesäätelylle	eivät luota omiin kykyihinsä ja mahdollisuuksiinsa, välttävät oppimistilanteita
ovat kiinnostuneita ja etsivät oppimismahdollisuuksia ja tilanteita	eivät jaksaa kiinnostua opiskeltavasta asiasta ja syyttävät ulkopuolisia tekijöitä, opettajia
keskittävät tarkkaavaisuutensa oppimiseen	keskittymisvaikeuksia
soveltavat ja kehittävät omia oppimistekniikoita ja tarkkailevat ja muuttavat omaa toimintaansa	luottavat yrityksen ja erehdyksen kautta syntyneisiin kokemuksiin ja viivyttelivät. laiminlyövät tehtäviään
arvioivat omaa oppimistaan ja perustavat arvioinnin tavoitteisiin ja itsetarkkailuun	itsearviointi lähes mahdotonta sattumanvaraisen toiminnan vuoksi
uskovat heikkojen tulosten johtuvan väärästä toimintatavasta tai liian vähäisestä harjoittelusta	uskovat heikkojen tulosten johtuvan kykyjen puutteesta
uskovat selviytyvänsä tehtävästä	eivät usko selviytyvänsä ilman apua

Ammatin oppimista edistävät tekijät ammatillisessa peruskoulutuksessa

Tutkimus opiskelijoiden yksilöllisyyden ja oppimisympäristön huomioimisen merkityksestä ammatinoppimisessa

Mitä ammatinoppimista edistäviä tekijöitä opiskelijat pitivät tärkeinä ja kuinka koulutus on onnistunut näiden tekijöiden huomioimisessa?

- Yksilöllisyyden huomioimisen merkitys?
- Psyykkisen, fyysisen, sosiaalisen ja kognitiivisen oppimisympäristön merkitys?

Kohderyhmänä Haukiputaan ammattioppilaitoksen päättöluokkien opiskelijat. (N=91)

Kysely toteutettiin Innolink OY:n Optimix asiakastyytyväisyyskyselyohjelmistolla

(Paaso 2002, Ammattikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus, Tampereen yliopisto)

Ammatin oppimista edistävät tekijät ammatillisessa peruskoulutuksessa

Tutkimustuloksia:

Yksilöllisyyden huomioimisen merkitys: Opiskelijat kokivat että heidän mahdollisuutensa oppia ja kehittää omia yksilöllisiä kykyjään ja taitojaan oli tärkein ammatinoppimiseen vaikuttava tekijä.

Psyykkisen, fyysisen, sosiaalisen ja kognitiivisen oppimisympäristön merkitys? Työssäoppimispaikan sosiaalinen ja psyykkinen ympäristö ja työssäoppimispaikan henkilöstön ohjauksen ja ilmapiirin vaikutus oppimiseen

Onnistumiset:

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatiminen

Erilaiset opetusmenetelmät

Suurimmat kuilut:

Opiskelijat kokivat ettei heidän kykyjensä ja taitojansa ollut tuettu riittävästi
Kaipasivat enemmän ponnistelujensa ja yrittämisensä huomioimista ja henkilökohtaista ohjausta

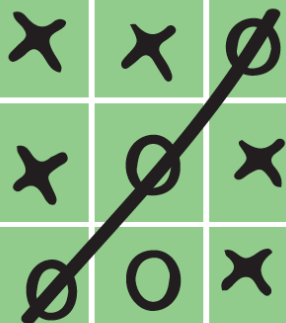
Kaipasivat tukea ja kannustusta erilaisissa opiskelu- ja elämäntilanteissa

Kaipasivat ohjausta jatko-opintoihin

Välittämistä ja konkretiaa

Nuorten ja ammattilaisten kohtaamisia
koulutuksen ja työelämän rajapinnoilla

LAURA PAASO ELINA LAVIKAINEN

Nuorisotakuun hankekokonaisuuden tutkimus- ja kartoitus

HAASTATTELUTUTKIMUS NUORILLE

- Kohderyhmänä ammatillisen koulutuksen keskeyttäneet sekä valmistuneet, mutta ilman työ- tai opiskelupaikkaa jääneet nuoret
- Laadullinen seurantatutkimus keväällä 2013
- 12 haastateltavaa, kolme haastattelua jokaiselle

KYSELYTUTKIMUS NUORILLE

- Kohderyhmänä kaikki 15-29-vuotiaat nuoret, kohdennettiin erityisesti ammatilliseen koulutukseen osallistuneille
- Sähköinen kysely keväällä 2014
- 2078 vastaajaa

KARTOITUS OPPILAITOKSISSA OHJAUSTYÖTÄ TEKEVILLE AMMATTILAISILLE

- Toteutus v. 2012-2014
- Yhteensä 22 ammatillista oppilaitosta/yksikköä/ opetuspistettä ympäri Suomen
- Teemoitetut ryhmähaastattelut 26 kpl
- Haastatteluihin osallistui 115 henkilöä

Verkkojulkaisu: <http://tinyurl.com/vknetti>

–
laura.halonen(a)oamk.fi
elina.lavikainen(a)otus.fi

OPIKSELIJOIDEN JA AMMATTILAISTEN VUOROPUHELUA OHJAUksesta

Kuvio 19. Nuorten toiveita ohjaukselle.

YMMÄRRYSTÄ, KANNUSTUSTA JA KUUNTELUA

Nuorten näkemyksiä

- Ymmärrystä nuorta ja hänen elämäntilannettaan kohtaan
- Nuoren taustojen, syiden ja motiivien ymmärtäminen
- Kannustavaa otetta
- Aikaa pysähtyä kuuntelemaan nuoren omia ajatuksia, toiveita ja tarpeita
- Kunnioitusta nuorten omille näkemyksille ja tavoitteille

Ammattilaisten näkemyksiä

- Aito välittäminen ja nuoren kuunteleminen
- Kiinnostus nuoria ja opiskelijoita kohtaan
- Nuorten kohtelu tasa-arvoisina yksilöinä
- Yksilöllinen ohjaus
- Aikaa ohjauksen toteuttamiseen liian vähän

OSALLISUUTTA

Nuorten näkemyksiä

- Heikot vaikutusmahdollisuudet omaa oppilaitosta koskeviin asioihin
- Toivovat voivansa vaikuttaa erityisesti omaa elämäänsä koskeviin asioihin, kuten koulutusalan valintaan, työllistymissuunnitelmiin ja henkilökohtaiseen elämään liittyviin asioihin.
- Kuuntelu ja nuoriin vetoavien vaikutuskanavien tarjoaminen keskeistä vaikutusmahdollisuuksien rakentamisessa

Ammattilaisten näkemyksiä

- Vaikutusmahdollisuuksia tarjotaan esim. opiskelijaedustusten, opiskelijakuntien ja –foorumien sekä erilaisten kyselyiden kautta
- Opiskelijoita kannustetaan antamaan palautetta opinnoista ja oppilaitoksen toiminnasta
- Vaikutusmahdollisuuksien kehittämisessä vielä työtä ja eri tavoin kerättyä tietoa hyödynnettävä enemmän toiminnan kehittämisessä
- Opiskelijoille annettava riittävästi tukea vastuun ottamiseen omista opinnoista

HENKILÖKOHTAISTA OHJAUSTA OPINTOIHIN JA TYÖLLISTYMISEEN

Nuorten näkemyksiä

- Tietoa jatko-opinnoista ja niihin liittyvistä mahdollisuuksista
- Tietoa eri aloista, niiden työmarkkinatilanteesta sekä soveltumisesta eri aloille
- Tukea mahdolliseen alan vaihtamiseen
- Ohjausta työllistymiseen ja siihen liittyviin haasteisiin
- Yksilöllisiin toiveisiin ja tavoitteisiin vastaavaa henkilökohtaista otetta
- Nuoret valmiita tekemään kompromisseja työllistymisensä helpottamiseksi

Ammattilaisten näkemyksiä

- Opintojen keskeyttämistä ehkäisevä tuki tärkeää, mutta ohjausta tarjottava myös alanvaihtoa suunnitteleville opiskelijoille
- Henkilökohtaistamista koskeviin tarpeisiin pyritään vastaamaan monimuotoisilla opetusmenetelmillä ja suoritustavoilla sekä HOPSin ja HOJKSin suunnittelulla
- Yksilöllisten opintopolkujen kehittämiseen panostettava enemmän
- HOPSia päivitettävä useammin yhdessä opiskelijoiden kanssa
- Työllistymisen tukeminen koko ammatillisten opintojen ajan

TUKEA HENKILÖKOHTAISILLE ELÄMÄNALUEILLE

Nuorten näkemyksiä

- Muut elämänaalueet kytkeytyvät tiiviisti opiskelua ja työelämää koskeviin asioihin → elämäntilanteen tarkastelu kokonaisuutena
- Tukea yksinäisyyteen ja kiusaamisen kokemuksiin
- Opettajilla ja ohjaajilla oltava kykyä tunnistaa ja tukea ylikuormittuneita opiskelijoita

Ammattilaisten näkemyksiä

- Ohjauskeskustelut, joissa selvitetään opiskelijan kokonaisvaltainen elämäntilanne
- Opiskelijan opiskelu- ja työkyvyn määrittely koetaan kuitenkin haastavaksi
- Yhteistyö työpajojen ja terveydenhuollon kanssa opiskelukyvyn tukemisessa tärkeää
- Varhainen tuki tärkeää → ”riskiopiskelijoiden” tunnistamista ja tavoittamista helpotettava

Osaaminen....

Osaamisen määrittelyä, johtamista ja kehittämistä

Laki taloudellisesti tuetusta ammatillisen osaamisen kehittämisestä

1136/2013 Annettu Helsingissä 20 päivänä joulukuuta 2013

Tämän lain tarkoituksena on edistää työntekijöiden ammatillisen osaamisen kehittämistä.

Ammatillisen osaamisen kehittämisellä tarkoitetaan tässä laissa työntekijöille tarjottavaa suunnitelmallista koulutusta, joka on tarpeen työntekijöiden ammatillisen osaamisen ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi vastaamaan työn ja työtehtävien asettamia vaatimuksia ja ennakoitavissa olevia muuttuvia osaamistarpeita.

Tätä lakia sovelletaan työntekijöihin ja julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa oleviin sekä heidän työnantajiansa.

Osaamisen merkityksen hahmottaminen

Mitä osaaminen/osaamattomuus merkitsee opiskelijoiden ja nuorten, aikuisten, asiakkaiden, työelämän kannalta?

Mitä osaaminen/osaamattomuus merkitsee työyhteisön ja kollegoiden kannalta?

Mitä osaaminen/osaamattomuus merkitsee työnantajan ja oppilaitoksen kannalta?

Miten kehitämme osaamistamme?

Osaaminen

Näkökulmia osaamiseen

- Kompetenssit, taidot ja tulevaisuuden osaaminen
- Yleisten taitojen ja ammattitaitojen suhde
- Ihmisenä kehittyminen ja asiantuntijuuden synty vuoropuhelussa
- Innovaatioiden syntyminen sosiaalisen prosessin tuloksena
- Asiantuntijuuden kolme näkökulmaa;
Tynjälää (viimeaikaiset lähteet) mukaillen (kognitiivinen asiantuntijatutkimus **yksilöllinen tiedonkäsittely- ja ongelman ratkaisuprosessi**) tavoitteena teoreettinen ja käsitteellinen tieto, käytännöllinen ja kokemuksellinen tieto sekä itsesäätelytieto. Nämä toteutuvat yhteisessä eri ammattialojen ja työelämän vuoropuhelussa (**osallistumisnäkökulman** mukainen asiantuntijuus). Yksilöllisen eksperttiyden ja osallistumisnäkökulman yhdistyminen johtaa tutkimaan ja kehittämään osaamistaan. (tiedon luomisen näkökulma)
- Taustalla ammattikasvatuksen tutkimus ja toiminnan tutkimusperustaisuus, jolloin ennakointitieto on myös dynaamista luonteeltaan.
- Pätevyyttä osoittavaa, työelämän tarpeeseen suuntautuvaa ja työelämän kanssa yhdessä pohdittua
- Työelämäläheisyys, työelämälähtöisyys, työelämätietoisuus, työelämävastaavuus korostuu

Osaamisen johtamisen määrittelyä

- **Osaamisen johtamisen tavoitteena** on jatkuva kehittäminen, jotta organisaatio kykenee suoriutumaan tehtävistään.
- **Osaamisen johtamisella tarkoitetaan** organisaation ja sen henkilöstön osaamisen systemaattista arviointia ja kehittämistä toiminnan tavoitteista lähtien eli osaamisen johtaminen on toiminnan strategista johtamista. Olennaista on johtaa osaamista systemaattisesti strategiansuuntaisesti tulevaisuutta ennakoiden.
- **Osaamisen johtamisella**
 - ennakoidaan osaamiseen ja henkilöstöön liittyviä tulevia tarpeita
 - varmistetaan riittävät ,tarpeenmukaiset henkilöstöresurssit
 - kehitetään osaamista ja koulutusta oikeaan suuntaan
 - tunnistetaan organisaation kannalta keskeiset osaamiset
 - arvioidaan systemaattisesti organisaation ja sen henkilöstön osaamista ja kehittämistä toiminnan tavoitteista lähtien (Kuntaosaaja 2012 –työkirja)

Osaamisen johtamisen prosessin vaiheet

- Osaamisen johtamisen merkityksen hahmottaminen ja osaamisen nykytilan tunnistaminen
- Osaamisen ennakointi
- Osaamisalueiden ja osaamisprofiilien määrittely
- Osaamisen arviointi
- Osaamisen kehittäminen käytännössä
- Kehityssuunnitelmat, kehityssuunnitelmat
- Seuranta

Osaava Verso I,II,III, IV,V,VI, VII

Pohjois-Suomen alueen ammatillisten opettajien osaamisen
ennakointi ja
osaamisen kehittäminen verkostoissa,
sosiaalisen median ja eDelfoin toimintafoorumeissa
sekä
koulutusorganisaatioiden osaamisenhallintajärjestelmässä

Osaamisen kehittäminen

Ennakointityö

- Kansainvälinen taso, EU
- Valtakunnallinen taso (OKM, TEM)
- Alueellinen taso/alakohtainen taso
- Työpaikat

Osaamisyhteisö Koulutusorganisaatiotaso

Osaamiskartta -Osaamisalueet:

1. Pedagoginen osaaminen
 2. Koulutuksen ja työelämän yhteistyö-osaaminen
 3. Alakohtainen ammatillinen osaaminen
 4. Työyhteisö-osaaminen
- Osaamistasot

Osaamisen kehittämisen linjaukset ja tavoitteet

- OKM
- OPH
- Ammatilliset opettaja-korkeakoulut
- Koulutuksen järjestäjät
- Sidosryhmineen
- Ammatillinen opettaja itse

Osaamisen arviointi

- Itsearviointi
- Vertaisarviointi
- Esimiehen arviointi
- Arviointi kehityskeskustelussa
- 360° -arviointi
- Opiskelija palautteet

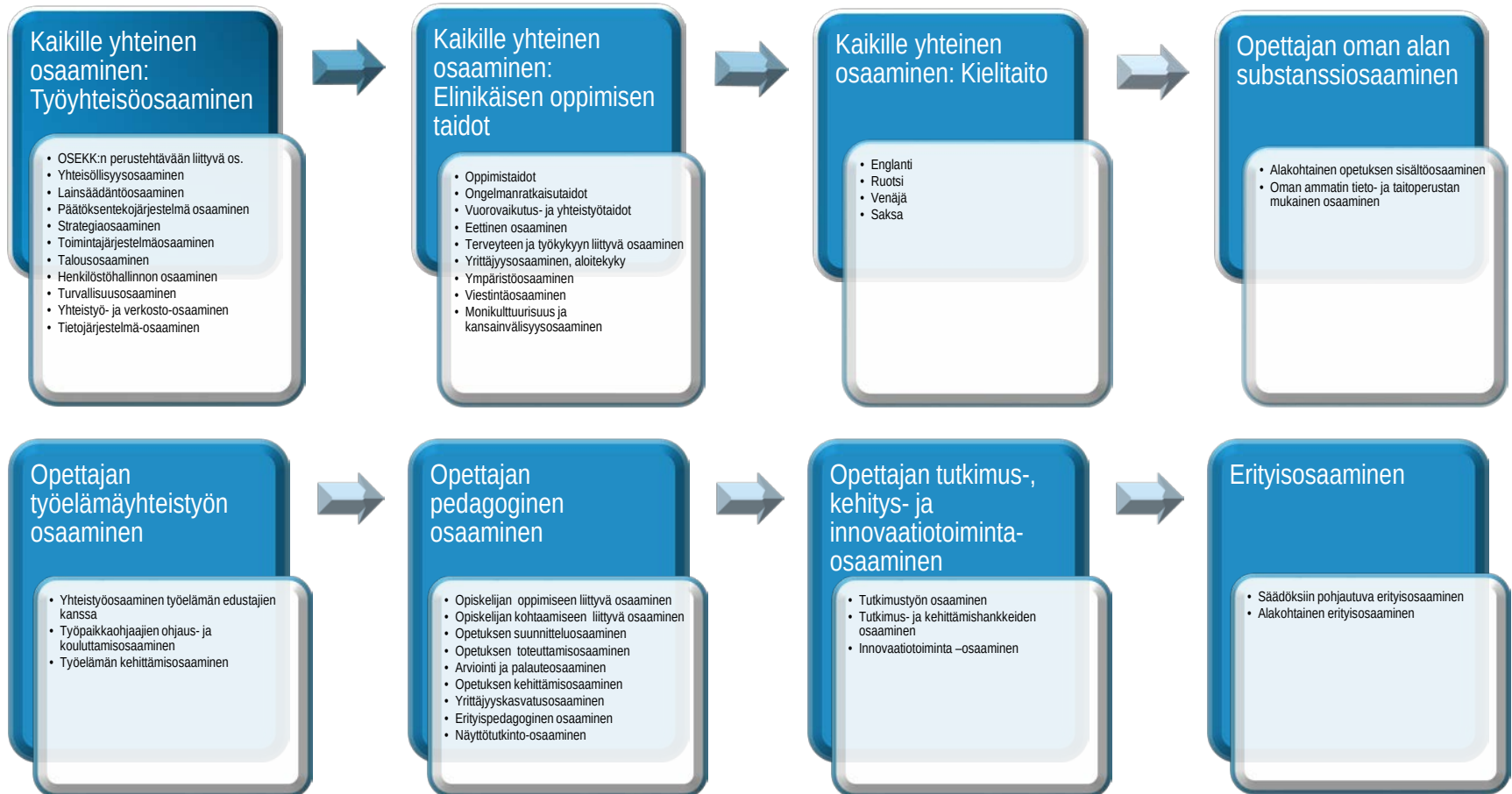
Kehittämisen suunnitelmat ja kehittäminen

- Valtakunnalliset koulutus- ja kehittämis-ohjelmat
- Työelämäjaksot
- Alueelliset ja organisaatio-kohtaiset kehittämis-ohjelmat
- Henkilökohtaiset kehittämissuunnitelmat

Osaamisen kehittämisen ja kehittymisen arviointi

- Prosessi
- Vaikuttavuus

Ammatillisen opettajan osaamisalueet

Osaamistarpeiden timantti ja nousevat tähdet

(Prof. Sirkka Heinonen 8.9.2014)

Vuorovaikutusosaaminen

Yhteistyöosaaminen

Teknologiaosaaminen

Ympäristöosaaminen

Systeemiosaaminen

Merkitysosaaminen

Aikaosaaminen

Luova talous

Palvelumuotoilu (service design,
koulutuspalvelujen design)

Tilan ja tunnelmien insinöörit,

Ympäristösuunnittelu

Ekosaneeraus

Korjausrakentaminen

Luomumaatalous, puhtaan ruuan
tuotanto

Digikulttuuri

Peliala

Kädentaitojen artefaktuuri

Terveys ja hoiva (luontoterapia ja musiikki)

Matkailu (elämys, kulttuuri, luonto,
ekstreemi, hidas)

Turvallisuus, koettu turvallisuus,
kyberturvallisuus

Osaava työelämäpedagogi

Opettajan ammatillinen kasvu

	PERUSOPINTOJEN MUKAINEN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN			TYÖURAN AIKAINEN OSAAMISEN KEHITTÄMINEN	
Ammatillisen opettajan osaaminen	Noviisi Keskittyy substanssiin ja selviytymiseen opettajana	Kehittyvä opettaja Tiedostaa oman asemansa, vastuunsa ja tehtävänsä opiskelijan oppimisprosessin ohjaajana	Pätevä opettaja Omaa työtä, työyhteisöä ja opetusjärjestelyjä refleктоiva ja kehittävä opettaja	Taitava opettaja Verkostoissa toimiva, työelämäyhteistyötä aktiivisesti refleктоiva ja kehittävä opettaja	Osaava opettaja tulevaisuussuuntau-tunut osaaminen ja opettajuus
KUMULATIIVINEN MÄÄRITTELY					
Suunnitteluosaaminen					
Toteutusosaaminen					
Arviointi- ja palauteosaaminen					
Erityispedagoginen osaaminen					
Kansainvälisyys- ja moni-kulttuurisuusosaaminen					
Verkosto-osaaminen					
Tutkimus- ja kehittämis-osaaminen					
Ammatillinen kohtaaminen					
Arvo-osaaminen					
Lait, asetukset ja ohjeet					

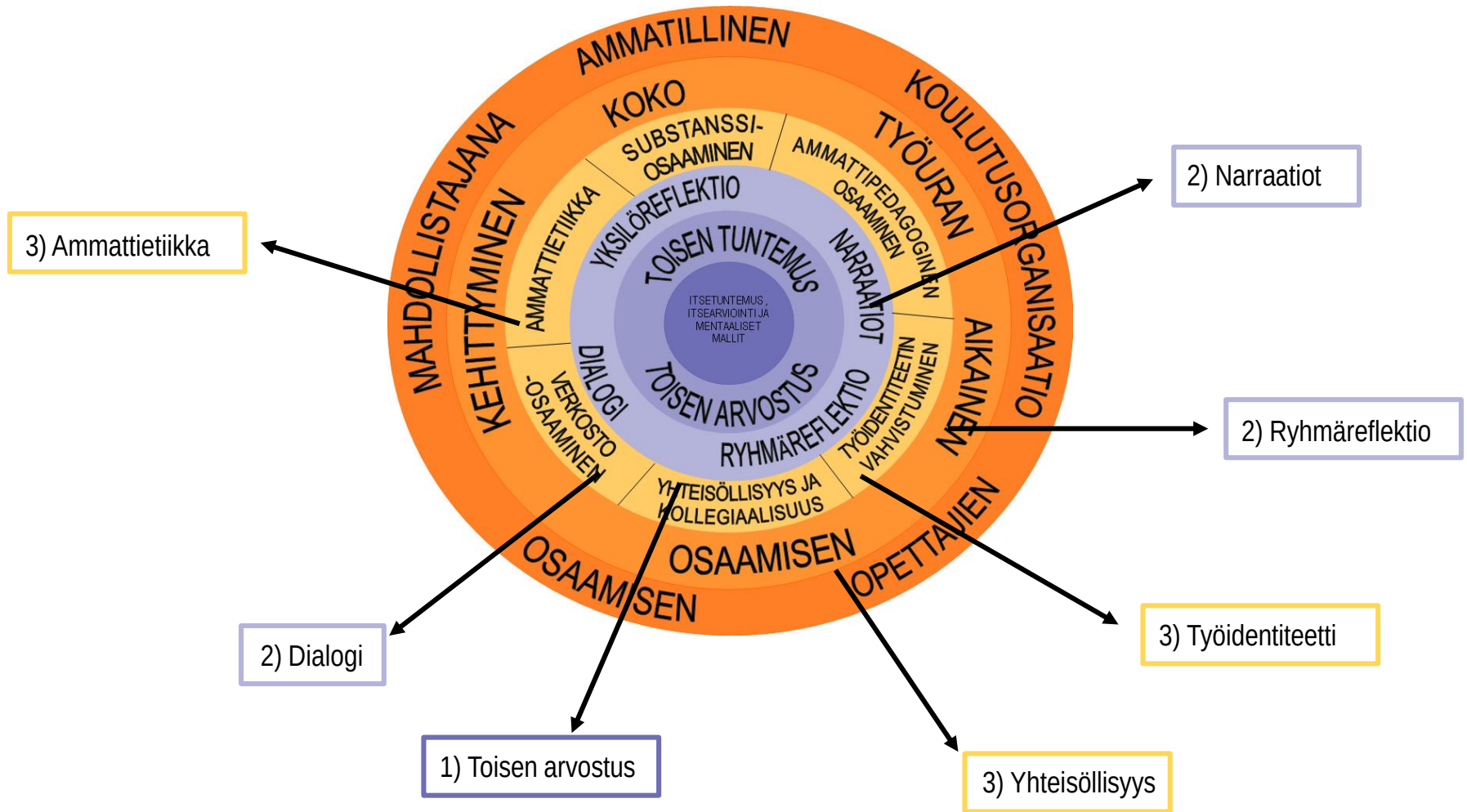
Kehityssuuntautunut ammatillisen opettajan osaamisen jatkumo

Opettajien peruskoulutuksen, uusien opettajien induktiokoulutuksen ja opettajien täydennyskoulutuksen tulisi muodostaa sisällöllinen jatkumo, joka mahdollistaa opettajan ammatillisen kasvun ja kehittymisen koko työuran ajan. (Innola et al 2014).

Teemallisesti opettajien perehdyttämiseen liittyvässä opettajien vertaisryhmämentoroinnissa pyritään rakentamaan yhteisöllisiä tapoja ja tiloja, joissa kokeneet ja uudet opettajat jakavat kokemuksiaan ja osaamistaan (Nissilä & Paaso 2010). Tällöin asiantuntijuus nähdään sekä jatkuvana tiedon hankintana ja käsittelynä että kasvavana ongelmien ratkaisutaitona. Kollegiaalisuus, yhteistyö, vuorovaikutus ja yhdessä tekeminen sekä oman tehtävän aseointi oppilaitoksessa on koettu tärkeäksi. Työyhteisöosaaminen luo hyvinvointia opettajille. (Mt.)

Vertaisryhmämentorointi

Yksilölle ja ryhmille suunnatut avoimet ja strukturoidut kyselyt, laadullinen ja määrällinen aineisto, sisällön analyysi, 2010-2015, Oulun seudun ammattiopistossa, ammatillisessa opettajakorkeakoulussa ja valtakunnallisissa erityisammattioppilaitoksen yksiköissä (n= 85) sekä Lapin yliopiston täydennyskoulutusryhmissä (n=17)). Teemana itsetuntemuksen, vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden tehottaminen, ammatillisen ja persoonan kehittyminen vertaistuen ja jakamisen avulla. (Nissilä, Paaso & Liukkonen 2011, 2012, 2013; Nissilä 2014; Nissilä, Karjalainen, Koukkari & Kepanen 2014; Ukkola & Nissilä 2014; Virkkula & Nissilä 2013; Nissilä 2013; Nissilä 2012.)

Työn alla....

Opettajien osaamisen reformi

Sipilän hallitusohjelma

Opettajien osaamisen reformi

OKM/ Opettajankoulutusfoorumi 17.8.2016 LUONNOS

Tavoitteet

Uudistetaan opettajien perus-, perehdyttämis- ja täydennyskoulutus. Opettajakoulutusfoorumin tehtävänä on laatia opettajien perus- ja täydennyskoulutuksen (osaamisen) kehittämisohjelma ja käynnistää sen toimeenpano. Foorumin toimikausi ja kehittämisohjelman toteutus ja arviointi päättyvät joulukuussa 2018.

Käynnistetään uuden pedagogiikan, digitaalisen oppimisen ja uusien oppimisympäristöjen kokeiluja ja työpajoja. Otetaan kokeilussa ja työpajoissa huomioon monimuotoiset oppimisympäristöt ja hyödynnetään olemassa olevia verkostoja ja vertaisoppimista.

Sipilän hallitusohjelma

Opettajien osaamisen reformi

OKM/ Opettajankoulutusfoorumi 17.8.2016 LUONNOS

Strategiset linjaukset ja toimenpiteet

- Rakennetaan opettajankoulutuksen osaamisen kehittämisestä suunnitelmallinen kokonaisuus
- Uudistetaan opettajankoulutuksen rakenteita ja ennakoitaan osaamistarpeita
- Vahvistetaan tutkimusperusteisuutta
- Edistetään oppijalähtöisyyttä, otetaan erilaiset oppijat huomioon ja tuetaan opiskeluympäristöjen monipuolistamista
- Vahvistetaan opettajankoulutuksen yhteistyötä ja verkostoitumista
- Vahvistetaan oppilaitosten johtamisosaamista

Sipilän hallitusohjelma

Opettajien osaamisen reformi

OKM/ Opettajankoulutusfoorumi 17.8.2016 LUONNOS

Haasteet opettajankoulutuksessa

- Tutkimustulosten, uusien oppimisympäristöjen ja pedagogisten käytänteiden hidas siirtyminen opettajankoulutukseen ja oppilaitosten käytänteihin
- Oppilaitosten ymmärtäminen laajasti oppivana organisaationa ja yhteisöllisenä toimintaympäristönä
- Opettajien osaamisen kehittäminen täydennyskoulutuksen jälkeen

Haasteet oppijan ja organisaation tasolla

- Yksilön motivaation ylläpitäminen, erilaiset oppijat ja oppimista tukeva arviointi
- Ryhmän tasolla laaja-alaisen taitojen omaksuminen, heterogeenisten ja monikulttuuristen ryhmien ohjaus ja oppijoiden tukeminen
- Organisaation ja verkoston tasolla perehdytys- ja täydennyskoulutuksen kokonaisuuden resursointi

Sipilän hallitusohjelma

Opettajien osaamisen reformi

OKM/Opettajankoulutusfoorumi 17.8.2016 LUONNOS

Tavoitteet tulevaisuuden opettajuudelle

1. Laaja-alainen opettajan perusosaaminen
1. Uutta luova asiantuntijuus ja toimijuus
2. Oman osaamisen ja oppilaitoksen jatkuva kehittäminen

Yhteystiedot

Aila Paaso

KT, Koulutuspäällikkö

aila.paaso@oamk.fi

puh. 0500180361

Opetusalan henkilöstö- ja täydennyskoulutus

Oulun ammattikorkeakoulu

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Sepänkatu 20, II-kerros
90100 OULU

amok@oamk.fi
www.oamk.fi/amok